

# UČITELJSKI TOVARIŠ

## Glasiło jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovariša**  
v Ljubljani, Francišanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsako sredo popoldne.  
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.  
Vse leto velja . . . 20— K  
pol leta . . . 10—  
četrt leta . . . 5—  
posamezna številka po 40 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako peti-vrst. Priloge stanejo poleg poštne šte 45 K.

Telefon uredništva  
štev. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne peti-vrste, če se tiska enkrat . . . 75 vin.  
. . . dvakrat . . . 60  
. . . trikrat . . . 45  
za nadaljnja izvršenja od peti-vrste po 30 vin.  
Oznaniła sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

**Upravništvo Učiteljskega Tovariša**  
v Ljubljani, Mestni trg štev. 17/III.

Poštna hranilnica št. 11.197.

Reklamacije so proste, poštne.

ENGELBERT GANGL:

### Za enotno strokovno organizacijo vsega jugoslovanskega učiteljstva.

(Govoril na delegaciji »Zaveze« dne 6. avgusta t. l.)

Odkar živimo Srbi, Hrvati in Slovenci v skupni domovini, gre naše stremenje za tem, da izvedemo centralizacijo solstva tako, kakor bo to splošno in široki kulturi našega trojezičnega naroda v korist. Danes ni tega vprašanja na dnevnem redu; a vendar ga moramo omeniti, ker se mi zdi pravilo, da iz njega izvajamo logični zaključek: Enotno moramo združiti tudi vse svoje vrste — izvesti moramo centralno organizacijo učiteljstva Srbov, Hrvatov in Slovencev!

Kratko in kategorično se glasi ukaz: Moramo!

Moramo pa, ker hočemo nekateri in ako hočemo vsi!

Zdi se mi, da je vendar dospela doba, ko lahko izbrisemo iz svoje kulturne zgodovine kranjskega, štajerskega, koroskega, primorskega, dalmatinskega, hrvatskega, srbskega učitelja, ko lahko preidemo preko liberalnega, socialno-demokratskega ali klerikalnega učitelja — ter se vsi prekrstimo s skupnim imenom, z imenom jugoslovanskega učitelja, z imenom učitelja Srbov, Hrvatov in Slovencev ter se združimo na skupnem delu v dosego skupnih koristi svojega stanu in po našem stanu koristi svojega solstva! Skupna nam je domovina, skupno in enotno mora biti učiteljstvo — ena in enotna mora biti naša stanovska organizacija!

Ustvarjena pa mora biti skupna naša organizacija na taki podlagi in na takih načelih, da ne bo nikogar odbijala od sebe, ampak da bo vsakemu, ki je po svoji zavesti predvsem in edino učitelj svojega naroda, vstop vanjo mogoč. To je prvi pogoj!

Drugi nič manj važen pogoj je ta, da je očuvana v naši organizaciji vsakemu pripadniku našega stanu popolna svoboda v vsakem oziru in v takih mejah organizacijskega statuta, da bo edina zadača organizacije kot celote in vsakega njenega sestavnega dela čuvanje naših stanovskih koristi in pospeševanje naših stanovskih nalog, kakor je izvrševanje naših stanovskih dolžnosti sveta naloga naše celote in vsakega posameznika.

Tretji pogoj, enakovreden prvima dvema, je naša dobra in resna volja. Ako vzremo od sebe to, kar nas loči in cepi, in dvignemo do združevalne veljave to, kar nam je skupno, kar nas veže in napravlja enakopravne člane istega stanu, potem smo takoj na pravi poti, ki drži v skupno, enotno stanovsko organizacijo. Kot učitelj sem organizovan v svoji stanovski organizaciji in bom izkušal v njej uveljaviti načela in nazore, ki sem o njih prepričan, da so v korist stanu in soli. V organizaciji nisem politik, ampak sem kulturni delavec in bojevnik za stanovske interese. Načelo demokratizma mi daje zunaj organizacije pravico, da sem član politične stranke in kulturne struje, ki odgovarjata mojemu svobodnemu predznanju in prepričanju. In kjer imam zunaj organizacije besedo, veljavo in moč, tam mi bo meja stanovska zavednost velevala, da pridobim javno mnenje za naše skupne težnje, da torej stranke in struje vnamem za svoj stan, ne da bi svojo organizacijo sprevljal v odvisnost ali jo celo podrejal strankarskim interesom politike. Moje delo kjerkoli bo toliko uspešnejše in toliko uglednejše, ker me bo napajala ponosna zavest, da stojim za menoj vsa organizacija, kadar in kjer delam ali govorim v njenem imenu ali v soglasju z njenimi načeli. Ako kje, pride v našem slučaju do veljave rečenice: Vsi za enega in eden za vse! — Drugi naj se naslanjajo na nas, a ne mi na druge! In — ničesar o nas brez nas!

Vprašanje, ki sedaj o njem razpravljamo, ni novo. Ideja združenja vsega jugoslovanskega učiteljstva nas ne prestopi spremlja že od l. 1906. O vzrokih, ki so bili v nas, a jačji še zunaj nas, da se to ni moglo zgoditi, ne bom govoril. Ker pa je koncem vojne padla najbesnejša sila, ki nas je cepila in razdvajala, in ker je želja po naši skupni organizaciji splošna, ji grešili nad svojim stanom, ako ne pridemo takoj od sanj in načrtov do pozitivnega dela, da uresničimo čimprej svoj stanovski ideal. Velike naloge bližnje bodočnosti nas silijo k temu.

Po svojem časopisu, na svojih zborovanjih ter na posvetovanjih v Zagrebu, Beogradu in Ljubljani smo že vsestransko razpravljali o tem. Nicesar nismo prikrivali, o vsem smo obvestili po resnici in pravici svoje sedanje organizacije. Nase celo je posteno, smoteno in resno. Ne trčim torej neresnice, ako pravim, da nam je jasno, kaj hočemo. Izgubljati bi čas, ako bi danes iznova o tem izčrpno razpravljali. Spraviti pa moramo v razgovor naše vprašanje, ki celita učiteljstvo Srbov in Hrvatov: 1. Smo li za popolno centralizacijo svojega stanovskega združenja in 2. ali smo za doseganje pokrajinske zveze, ki se naj sele združijo v centralno upravo?

Srbi stoje na prvem stališču, medtem ko ima drugo stališče nekateri Hrvati na svoji strani. Jaz se v polni zavesti in z iskrenim prepričanjem pridružujem bratom Srbov in se izrekam za enotno centralno stanovsko organizacijo vsega učiteljstva kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev — izrekam se za Unijo jugoslovanskega učiteljstva!

Mozni bomo in naše delo bo uspešno samo v tem slučaju, če nastopamo v vsakem primeru enotno, zavestno in odločno, oprti sami nase! Interesi vsakega posameznika nam morajo biti prav tako sveti in važni, kakor interesi večjih skupin ali kateregakoli celotnega dela našega zedinjenega učiteljstva! Če stojimo učitelji med prvimi kulturnimi delavci svoje domovine, ako se uvrščamo v krog delavne inteligence, moramo dokazati svojo državljansko zavest s tem, da prvi izbrisemo vse plemenske razlike med seboj, da porušimo vse meje in pregrade, da se iznebimo vsakega separatizma — da torej zapišemo v knjigo zgodovine žalostnovesnih, dela, žrtve in uspehov polnih preteklih časov, pa da združeni v enotno in kompaktno maso uberemo enotno in skupno pot, ki dovede do popolne zmage naša skupna načela in pridobi učiteljstvu ono veljavo, ki mu gre po izobrazbi, pomenu in nalogah.

Ako pa ostanemo organizirani tako, kakor smo doslej, pokažemo s tem samo, da nam je več do plemenskega razlikovanja, nego do uspešnega izrabljanja svojih moči, ki morejo priti do popolne veljavnosti le v tem primeru, ako jih zbijemo v celoto, iz katere nam izvira neizčrpni virec ugleda, tvorne sile ter moralnih in

materialnih dobrin. V taki organizaciji, kjer bomo združeni vsi, ki smo istega mišljenja ali različnega intelekta, enakih ali neenakih individualnosti, ki pa vendar imamo vsi pred očmi isti smoter: vse svoje moralne in materialne sile posvetiti blaginji stanu — se nam obeta stalno, trajno, živahno delovanje, zato neprestan napredek, ker bomo drug drugega vneli, dvigali, vzpodbujali ter navajali do predlogov in načrtov. Ne bomo torej v nevarnosti, da zapademo brezdelju in duševni lenobi, ker bo vsakogar moralna dolžnost, da uveljavi resno in stvarno, brez strasti in žalitev svoja načela, ki se mu zde prava in najboljša!

Sedaj nam je dana na svobodno voljo izbira, ali da ostanemo prostovoljno v starih mejah separatistov in lokalnih patriotov, ali pa da z odločilnim korakom stopimo pod skupno streho — da torej pred vso javnostjo ponosno izpričamo, da je dobil velik čas velike ljudi!

Iz povedanega izvira, da ne moremo danes ničesar drugega reči nego to: iz vsega srca in s kipečo radostjo pozdravljamo trenutek, ki nam ga je naklonila prijazna usoda in sreča junška, ko lahko razrušimo slovensko streho nad seboj ter v bratski ljubezni in v stanovski zavednosti podamo desnico in srce Srbu in Hrvatov s prisego: z vami smo eno in z vami eno ostanemo do konca dni!

Naša Zaveza, ki smo jo iz vsega srca, iz polne duše, v radosti, a še bolj v trpljenju, z delom in naporom ljubili in zanjo vse žrtvovali — ta v bojih preizkušena in nezmagljiva naša Zaveza je umrla — naj živi Unija jugoslovanskega učiteljstva, naj živi skupna in enotna stanovska organizacija učiteljstva kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev! Tej skupnosti, temu našemu edinstvu in bodočnosti svojega stanu, svoje domovine, svojega naroda in svojega solstva žrtvujemo slovenski učitelji to, kar smo nalepsega, največastnega imeli — žrtvujemo svojo Zavezo!

Temelj naši enotni skupni organizaciji s centralo v Beogradu naj ustvarjajo okrajna učiteljska društva, ki jih moramo reformirati na osnovi enotnih pravil. V okrajnih učiteljskih društvih naj se osredotočuje naše podrobno delo, odtod naj izhaja iniciativa in kritika, tu bodi ognjišče stanovske zavednosti in torišče neprestane delavnosti! Tako damo svoji bodoči skupni organizaciji trdno in trajno podlago.

bomo nanj nikoli. Pri prihodnji priliki se bomo skušali dostojno pokloniti njegovemu spominu. Daleč ni ta prilika, pol-drugo leto nas loči od nje: 5. marca 1921. bomo proslavili stoletnico Napoleonove smrti.

### † Ernest Slanc.

Lansko leto, dne 17. septembra je umrl po kratki, a mukopolni bolezni na svojem službenem mestu v Petrovčah pri Celju tovariš nadučitelj Ernest Slanc. Ko so odnesli štiriindvajset ur poprej njegovo soprogo Sidonijo na pokopališče, so položili njega na pare, ob katerih se je zvijala vsled te grozne tragike od bolečin prežeta edina hčerka Milica, letošnja učiteljska abiturijentinja. Navada je, da se pokojnim stavi čez leto in dan spomenik iz trpežnega materiala. Enako se naj zgodi s tem tudi tov. Slancu.\*

\* Ta spomenik so sestavljali tovariši iz ormoškega okraja in sicer A. Kosi — Središče, A. Porekar — Hum, M. Šala mun, — Sv. Miklavž, A. Rosina in J. Rajšp — Ormož. Hvala vsem!

## LISTEK.

VILKO MAZI:

### Prezrt jubilej!

Ni čuda: mnogo dela in še več skrbi, vsakdanjih in prihodnjih, pa smo prezrli znamenit jubilej: 15. avgusta je poteklo 150 let, kar se je rodil veliki rušilec trhljih prestolov in zastarelih državniških modrosti — Napoleon Bonaparte. Zgodovinarji so se sicer nekaj časa pričekali o tem datumu, ker so nekateri hoteli, da velja 7. januar, ali 5. februar 1768 za Napoleonov rojstni dan, češ, da je Napoleon sam to trdil, vendar je zdaj dognano, da je pravi datum njegovega rojstva 15. avgust 1769.

Če kateri narod, dolgujemo Slovenci in Jugoslovani sploh Napoleonu najhvaležnejši spomin. To, kar imamo zdaj in česar še pogrešamo, nam je dal Napoleon česar še pogrešamo, nam je dal Napoleon pred dobrimi sto leti v Iliriji — svobodo na lastni zemlji. Takrat smo si mogli prvič odkrito povedati, kaj smo in kaj hočemo.

Stotisoči rok so se poprijeli s prekipevačim veseljem svobodnega duševnega in telesnega dela za procvit svobodne domovine. Ilirija je bila oživiljena.

Seveda so se tudi takrat našli ljudje, ki niso znali ceniti svobode. Zablavljeni so vsepreke, zlasti čez »fronke«. Prišlo je celo do uporov. Prerajena domovina se je pričela baš lepo razvijati, ko se je mahoma nagnila Napoleonova zvezda k zatonu, z njo pa tudi bodočnost Ilirije. Prišli so zovenske raje se je pričela iznova. Naša materina beseda, ki je bila sedla za kateder, je morala zopet odromati v zadnji klop. Obsojne so bile oči, da sto let ne bodo videle svobodnega solnca, obsojene so bile roke v stoletno tlako habsburškim krvosem; zaprti so bila srca v stoletno kopnenje po komaj okušenih in že izgubljenih narodni svobodi. Kolikor so imeli avstrijski trinogi sredstev, vsa so uporabili, da bi ugonobili še to najskrivnejše kopnenje. Ugonabljali so, ugonobili niso! Grob, ki so nam ga kopali, jih je zasul same.

Zdaj si je bil narod sam Napoleon. Ko je videl, da je prišla sto let pričako-

vana ura, je raztrgal suženjski lanec in zadihal v svobodi.

Ali tudi to pot le za hip stoletja? —

Za vekomaj! tako smo prisegli prvi dan, tako bodi na vekov veke! Kdor ni prisegel z nami, ni naš, je plevel v našem polju, ki ga treba populiti. Kdor je prelomil prisego, je izdajica; prokletstvo in smrt mu! Pretrdo je bilo trpljenje hlapčevanja, da bi si ga hoteli še kdaj okusati. Če sedaj bi si vse tako kakor bi morali biti, smo mnogo tudi sami krivi vsled svoje malodušnosti. Gledamo ob strani, kako nekaj ramen potiska težki voz v klanec, pa zmigavamo: ne pojde! Pristopimo k vozu, bratje, pa pomagajmo vsak po svojih močeh! Ni vrag, da bi ne šlo!

Samo ob cesti ne stojimo z rokami v žepih! Vsak na delo, ki ga zove! Ne kličimo le: »Živela Jugoslavija!«, ampak delajmo, da bo živela! Sto let smo po nepotrebnem robotali, desetkrat sto bi jih zdaj, če bi izgubili svobodo.

Napoleonov duh je živel v nas in nas otel pogina. Če smo sredi dela in skrbi prezrli znamenit jubilej, pozabili nismo na svojega prvega rešitelja in pozabili ne



Centralna uprava v Beogradu naj s posebnim oziranjem na gojitev in pospeševanje naše izredne, s posebnim in nujnim oziranjem na naše zamejno in obmejno učiteljstvo in šolstvo ter v svrhu hitrega, točnega, zato uspešnejšega delovanja in poslovanja stalno vzdržuje v Ljubljani filijalko svojega urada po vzorcu sedanjega Zaveziškega strokovnega tajništva, kakor priporočam iz navedenih vzrokov ustanoviti enakihi podružnici po vseh središčih našega kraljestva.

## Zborovanje delegacije „Zaveze jugoslovanskega učiteljstva v Ljubljani, 5. in 6. sept. 1919.

V soboto, dne 6. sept. t. l. je otvoril tov. predsednik Luka Jelenc delegacijsko zborovanje. Dvorana in galerija je bila nabito polna, ker je bilo poleg polnoštevilno zbranih delegatov navzočih tudi mnogo učiteljstva, ki so posetili zborovanje kot nedelegati.

### Predsedstveni govor.

Ob veliki pozornosti je povzel besedo predsednik tovariš Jelenc in izjavljale sledeče:

Cenjena delegacija! Minulo je leto, kar je bila zadnja pot zbrana v tej dvorani Zavezinske delegacije. Od tega časa so se odigrali zgodovinski dogodki, ki ne bodo dali samo Evropi, temveč vsem celinam naše zemlje novo obliko, novo lice. Stari mogočni prestoli so se razrušili, in razvalin in podrtin pa so zrasle nove, čvrste, čile države.

Med državami, ki jih je zadelo maščevalna roka vesoljne pravice, je tudi bivša trila, gnla in krivična Avstrija. Ob njenem razsulu so v radosti vzklopila srca zasluženi slovenski narodi. Težka mora je padla z zmujenih njihovih duš in osvobodni jeklenih okovov so stopili ti narodi na plan s svežo močjo v novo svobodno življenje. Prišli so orjaško delo osvobodjenja: ustanovili so lastne svobodne države. Našel in ujedini se je tudi naš troimeni narod ter ustanovil svobodno kraljevino Srbijo, Hrvatijo in Slovencev, ki naj jo čuva Bog, čvrsti in krepi ter stori mogočno in slavno na vekov veke. Vabim Vas, ko zboruje danes prvič Zavezinska delegacija v svobodni državi, da zaključimo našo svobodni kraljevini, naši narodni kraljevi dinastiji Karagorgjevičev, Nj. Velicanstvu kralju Petru I. in Nj. Visočanstvu prestolonasledniku regentu Aleksandru: Živio! (Buren aplavz.)

Osvobodeno izpod avstrijskega birokratizma, tlačanja in zatiranja je s širokim poletom vstopilo slovensko učiteljstvo v novo dobo. Naša osrednja organizacija se je zavedala v tem važnem trenutku svoje dolžnosti. Zato je takoj vršiti svoj nalog. Vedela je, da je gmotno dobro podprto učiteljstvo glavni in trden temelj krepkemu razvoju in napredku narodnega šolstva. Zato je zastavila Zavezo takoj ob vstopu v novo dobo vse sile, da povolno reši gmotno vprašanje učiteljstva in odpravi do tadajni mizerni emotni njegov položaj, kar se ji je v veliki meri posrečilo.

Ko je dobojevala boj za kruh, je začela druga važna stanovska in šolska principijelna vprašanja. Ne bom se spuščal v podrobnosti njenega delovanja v minulih upravnih dobi, povzeli boste vse to iz tajnikovega poročila, omenim naj le še dve najvažnejši zadevi.

Ze pred prevratom je začel Zavezin odsek za reformo šolstva sestavljati načrt zakona preustrojitve narodnega šolstva. Lepo uspelo delo Zavezinskega odseka je bilo podlaga delu ankete, ki jo je bilo sklicalo nato v isto svrhu poverjenstvo za uk in bogočastje v Sloveniji. V minulih dneh pa smo dobili načrt šolskega zakona, ki ga je izdelal v to svrhu sklican prosvetni odbor šolnikov v Beogradu. Več stvari je vzela ta anketa iz Zavezinskega načrta, vendar ima ta načrt mnogo določil, ki nasprotujejo principijelnim našim načelom in so za nas nesprejemljivi. Treba bo še mnogo posvetovanj, da ustvarimo moderen šolski zakon, ki bo podlaga krepkemu razvoju in napredku narodnega šolstva v blaginjo in lepo in boljše bodočnost našega troimenskega naroda. Naša družstva bodo dobila ta načrt v pregled, da ga pročitajo, izreko o njem svojo sodbo in stavijo izpreminjevalne predloge.

Druga zadeva, na kateri se marljivo dela, je snovanje osrednje učiteljske organizacije za vso državo. Delo za to je v polnem teku in jaz gojim popolno nado, da se nam uresniči lepa ideja.

Kakor rečeno, se v podrobnosti o delu Zaveze ne bom spuščal. Poudarjam le, da ni samohvala, če trdim, da sme Zaveza z zadovoljstvom zreti na svoje delo in uspehe v minulih upravnih dobi.

Od zadnje delegacijske seje se je članstvo Zaveze zvišalo za 4 društva. Ustanovilo se je Velikovoško, Plibersko in Borovelsko društvo na Koroskem in Maribersko učiteljsko društvo na bivšem Stajerskem. Vsa 4 društva so priglasila pristop k Zavezji in njih delegati se udeležujejo današnjega zborovanja. Iskreno Vas pozdravljam

vitev enakih podružnic po vseh središčih našega kraljestva.

Uprava materialnih prilik je zadeva likvidacije, ki se izvede do splošnega učiteljskega kongresa. Likvidacija bodi izvršena tako, da pridejo vse materialne dobrine po možnosti v prilog vsemu učiteljstvu v kraljevini, ne da bi bil pri tem oškodovan tisti del učiteljstva, ki se ga tiče likvidacija.

odposlance iz drugega nam Korotana in one z dravskih bregov! Živeli! (Odobranje.)

Zalostjo v srcu pa moram javiti cenjeni delegaciji, da Gorisko, Sežansko, Tolminsko in Tržaško učiteljsko društvo in „Slovensko učiteljsko društvo za Istro“, Postojnsko in del Logaškega učiteljskega društva še vedno trpe in ječe pod težkim tujim suženjskim jarmom. Dal Bog, da bi vsem tem vrlim našim tovarišem zopet zasijalo svetlo solnce svobode, da bi se zopet pridružili Zavezji in delovali v njej!

Ni pa ta draga trpeča naša raja popolnoma ločena od nas. Ne, vsa ta društva so zastopana danes tu. Primorski učitelji - begunci so se združili v Ljubljani v poseben klub, ki zastopa njih koristi. Ia klub je izrekel željo, da bi zastopal v Zavezji za časa okupacije, za časa njih suženosti koristi primorskega učiteljstva po svojih odposlancih. Vodstvo Zaveze je z veseljem ugodilo izraženi želji. Delegati tega kluba pozdravljam prav iskreno iz vsega srca!

Moj pozdrav tudi vsem drugim delegatom in delegatnicam! S tem odpiram 28. Zavezinsko delegacijsko zborovanje.

Predno preidemo na dnevni red, mi je prijetna dolžnost, da pozdravim zastopnike poverjenstva za uk in bogočastje v Sloveniji višjega šolskega nadzornika gosp. dr. Poljanca. (Odobranje.) S tem, da je poslala ta šolska oblast svojega zastopnika na naše zborovanje, je pokazala, da se zanima za naše želje in težnje. Učiteljstvo pričakuje in se trdno nada, da bo poverjenstvo storilo vse in ničesar opustilo, kar ima biti v napredek in prospek narodnega šolstva in v dobrobit učiteljskega stanu.

Veliko veselje navdaja moje srce, da mi je dana prilika pozdraviti v naši sredi zastopnike učiteljstva onega dela našega troimenskega naroda, ki je največ pretrpel, največ storil za naše osvobodjenje in ujedinenje, da morem pozdraviti zastopnike vrliga srbskega učiteljstva. Zdrav nam brat Dimitrije Sokolović<sup>1)</sup>, Mihajlo Stanojević<sup>2)</sup>, Milan Popović<sup>3)</sup>, Ceda Todorović<sup>4)</sup> in Milutin Stanković<sup>5)</sup>. Pozdravljam Vas mili bratje v ime vsega v Zavezji včlanjenega učiteljstva! Dobro došli v naše vrste. (Dolgotrajno in burno odobranje.)

K besedi se je na to oglasil

### zastopnik poverjenstva za uk in bogočastje

prof. dr. Poljanec, ki je v izbrani besedi in v lepih prispodobah slikal delovanje in nalogo učiteljskega stanu. Pozdravljal je zborujoče učiteljstvo v imenu poverjenstva. Omenjal je nepravilne učiteljskega stanu v prejšnjih dneh. Imeli smo kočjo s slamatno streho in še pod to smo bili tuji: trpeli smo, tresli smo se — tujec nam je vladal; danes si gradimo lastno zgradbo, ki nam naj bo mogočen dom. Odpira se široko polje na udeleževanju izvensolskega delovanja. Ni ga učitelja, ki bi ne deloval na kakem polju izven šole. Gre za povzdigo telesne, нравne, umske in umetniške vzgoje. Posebno spretno je govornik slikal povzdigo umetniške vzgoje naroda, ki nam zopet poživlja in okrepi našo narodno individualnost, našo narodovo dušo, s katero se bo naš narod dvigal in ohranjal ter obvaroval vseh tujih navaov. Dokler si narod ohrani svojo čisto individualnost, toliko časa se mu ni bati propasti. Domače vezenine, nagelj in rožmarin, narodno petje so bogata polja hvalečnega narodnega dela. Govornik je pozdravil v imenu poverjenstva tudi bratske srbske učitelje. (Odobranje.)

Med tem je prišel v dvorano, da se udeleži zborovanja,

### g. Svetozar Gjorgjević,

poročevalec o zakonu za izboljšanje gmotnega položaja učiteljstva v „Narodnem predstavništvu“ v Beogradu. Predsednik Jelenc ga pozdravi in predstavi delegaciji, ki ga je burno pozdravila.

<sup>1)</sup> Predsednik Udruženja srbskega učiteljstva. <sup>2)</sup> Urednik „Srbskega učitelja“ in referent za ljudsko šolstvo v ministruvstvu prosvete. <sup>3)</sup> Član glavnega odbora „Udruženja“. <sup>4)</sup> Podpredsednik „Udruženja“. <sup>5)</sup> Urednik „Narodne Prosvete“.

Prisostvoval je z velikim zanimanjem vsem razpravam delegacije.

### Srbski pozdravi.

Predsednik srbskega učit. udruženja tov. Dimitrije Sokolović izjavja v svojem pozdravnem govoru sledeče: Iznenadila je njega in njegove tovariše iskrena prijaznost, s katero so ga sprejeli slov. tovariši. Pred 6 leti, ko je bil zadnjič v Sloveniji, se ni nadejal, da pride tako hitro do ujedinenja. Ležke so bile žrtve za združenje vseh Jugoslovancev, delili smo od nekdanje radosti in žalosti. Sedaj pa je treba, da se dvigne iz kosti, ki smo jih ostavili na bojiščih po vsej Evropi, narodna kultura. V to svrhu smo pozvani v prvi vrsti jugoslov. učitelji, da dvignemo narod na ono stopinjo kulture, ki jo po svojem zvanju, po svojih zmožnostih zasluži. Narodni učitelj je bil vedno z narodom in to bo tudi v bodoče.

Prvo podlago hočemo tvoriti s skupnim delom v edinstveni organizaciji. Nikdar ne smemo biti razjedjeni, treba temveč za vse bodoče čase, da smo jedno. Solidarnost se je pokazala formalno že v enotni plači. Čaka nas pa še delo z ozirom na enotni šolski zakon; v tem smislu potrebujemo edinstvene stanovske organizacije v državi. Tukaj naj sodeluje v prvi vrsti narodni učitelj. Naše geslo naj bo: Ničesar o nas brez nas ali proti nam! Vedno z narodom, a nikdar proti narodu! S tem postanemo sila s katero se mora računati. Naše ujedinenje nam je porok in potem njega storimo vse, da bo naš troimeni narod zopet vzpostavljen! (Dolgotrajno in burno odobranje, ki noče prenehati.)

Temu je sledilo poročilo

### o enotnem strokovnem organiziranju vsega jugoslovanskega učiteljstva.

od tov. Engelberta Gangla, prednašano je v njemu lastnem govoru, ob veliki napetosti zborovalcev in burno odobravano in često prekinjeno po aplavzu, ki je napravilo na vse zborovalce najgloblji vtis.

Poročilo prinašamo na uvodnem mestu današnje izdaje; predloge, ki so bili odobreni smo pa priobčili že v zadnji številki „Učiteljskega Tovariša“.

K besedi se je oglasil

### urednik „Narodne Prosvete“

tov. Milutin Stanković: Kot smo dali Srbiji, ne oziraje se na žrtve, vse v dosego svoje svobode, tako hočemo tudi žrtvovati naše pokrajinske organizacije v dosego skupne stanovske jugoslovanske organizacije. Kadujem se, da smo nasli v tem smislu veliko slovensko dušo, ki nas razume. Jugoslovanski učitelji smo bili od nekdanje prvi glasniki jugoslovanske ideje. Uverjen sem, da je čas naše svoje ljudi. Kadujem se in verujem, da bo izvirala velika korist iz skupnega dela! (Delegacija govornika živahno aklamira.)

Temu je sledilo poročilo tov. Ant. Merivica

### „O šolstvu v zasedenem ozemlju“.

Z veliko napetostjo so sledili poslušalci razpravam govornika, ki nam je v skoro dvurnem govoru razpravljaval o vseh nagotah tega najaktualnejšega in najprecejšnejšega našega vprašanja.

Sklepe delegacije smo priobčili že v zadnji številki. Poročilo prinesemo v celoti v prihodnji številki. Tov. Merivici nam je postavil temelj najvažnejšemu delu za bližnjo bodočnost. (Njegovo poročilo je sprejela delegacija z viharim odobranjem in znanjem.)

Tov. Vilibald Rus je podal

tajniško poročilo o delovanju Zaveze v preteklem letu. Njegovo poročilo priobčimo v prihodnji številki v celoti.

### Poročilo o računskih zaključkih.

Tov. Jelenc in tov. Luznar sta poročala o računskih zaključkih, ki smo jih priobčili že v predzadnji številki.

V imenu pregledovalcev računov je predlagal tov. Pristovšek absolutorijo, ker je vzela delegacija odobrenje na znanje.

Pri volitvi treh pregledovalcev računov so bili izvoljeni kot pregledovalci računov tovariši Kecelj Alojzij, Kovač Zdravko in Pristovšek Franc.

### Poročilo gospodarskega odseka.

#### Proračun.

V imenu gospodarskega odseka je tov. Luznar predlagal sledeči proračun za leto 1920, ki ga je delegacija odobrila:

Tisk „Učiteljskega Tovariša“ (466×52) letno 26.000; tisk „Popotnika“ (1700×12) letno 20.400; poštnina „Uč. Tov.“ (35×52) letno 1820; poštnina „Popotnika“ (35×12) letno 420; uredništvo „Učit. Tov.“ 1200; uredništvo „Pop.“ let. 600; upravnštvo „Uč. Tov.“ let. 1440; upravnštvo „Pop.“ let. 600; oprašništvo „Uč. Tov.“ in „Pop.“ let. 300; vodstvo let. 1800; seje vodstva in upr. odb. let. 3.200; tiskovine let. 3.400; stalno tajništvo letno 1800; sotrudnik let. 600. Skupno letno 61.680 K.

Vpokrijte tega poročila predlaga isti poročevalec v imenu gospodarskega odseka sledeče predloge, ki so bili sprejeti:

1. Članarina društev naj se zviša kot prispevek „Zavezi“ na 44 K, drugo pa ostane v blagajni okr. učit. društev. Vsak član prejema „Učiteljskega Tovariša“ in „Popotnika“.

2. Vsi člani plačajo celo članarino in naj se v organizaciji ne dela razlik glede plačevanja. Kdor izmed parov ne mara prejemati listov, naj jih odpove v korist „Zavezinega“ sklada ali pa v korist učiteljskega sklada, med katere se razdele.

### Prispevajte za stanovski sklad!

Tov. Brinar je povdarjal, da je dolžnost vsakega organiziranega člana, da prispeva vsaj nekaj za stanovski sklad. Imen mnogih tovarišev se pogrešamo v seznamu. Nujnih izdatkov za ustanovitev skupne organizacije, važni izdatki za našo novo strokovno pisarno in mnogo izdatkov za korist našega stanu je ravno sedaj, ko se vse giblje in preobrazuje, ko se polagajo temelji ustave in zakonov, na podlagi katerih bomo živeli pozneje. Potreba je, da se naša organizacija poteza za naše interese tu in v Beogradu; potreba je, da nas informira in propagira naše stališče in naše ideje povsod, kjer odločujejo o nas. Za to ji je pa prav v sedanjem času potreba izrednih denarnih sredstev. Zato, vsi na krov, da bomo lahko dosegli naše smotre in da bo zmaga naša!

### Stanovsko-politiški odsek.

Poročevalec tov. Šumer.

Draginjske doklade za učitelje-vdovce.

Tov. Rajšp utemeljuje predlog glede določbe v naredbah, da se učiteljem vdovcem, katerih otroci so dosegli že 12. leto, odtegne draginjsko doklado.

Ta naredba je odločno krivična. Za oženjene taka določba ne velja in oni prejemajo draginjsko doklado za otroke tudi potem, ko so vsi otroci že dopolnili 12. leto. Tu je nelogična in enako postopanje! Vdovci so s tem dvojno prizadeti. Manjka jim pri odgoji otrok že en član družine, da jim je vzgoja otrok otežkočena; dopolniti je potreba očeta ali mater na kak drug način in se ima s tem večje izdatke. Od otrokovega 12. leta naprej pa jim odpade še draginjska doklada, medtem ko jo cenejše, pri katerih živita oboja vzgojitelja, prejemajo najmanj do 20. otrokovega leta.

Sprejet je bil sledeči predlog:

„Zaveza“ se pozivlja, da stopi v stik z organizacijo državnih uradnikov, da se z isto skupno napravi vloga in korake na finančno ministrstvo, ki naj izpremeni sklep čl. 6 navedbe ministrskega sveta z dne 28. junija 1919 o draginjski dokladi in vse enake določbe in sicer v tem smislu, da se z obdvoletimi državnimi uradniki in z njihovimi neprekrbljenimi otroki postopa enako kakor z oženjenimi.

Učiteljski zastopnik v okr. šol. sv. v Cerknici.

Sprejet je bil predlog, da naj se pri poverjenstvu za uk in bogočastje podvzame vse ko rake, da se v cerkniškem okrajnem šolskem zastopu postavi tudi drugi zastopnik učiteljstva, do katerega je učiteljstvo po zakonu upravičeno.

Resolucije in predlog koroškega učiteljstva.

Zaradi sklepov delegatov koroškega učiteljstva so se vsi tozadevni predlogi odstopili „Zavezinemu“ vodstvu, da jih isto samo reši.

### Učiteljski sod.

Tov. Černež utemeljuje predlog glede ustanovitve učiteljskega častnega sodea.

Sprejet je bil predlog, da naj se osnuje poseben odsek, ki bo sestavljal pravila za izvedbo takega učiteljskega sodea. Smernice naj bodo: 1. poravnava sporov; 2. pritisk na krivca; 3. čiščenje našega stanu; 4. nameščenja.

V ta odsek so bili izvoljeni tov.: L. Černež, L. Jelenc, M. Mehtleova, J. Miklavčičeva, H. Šumer, V. Zupančičeva.

### Všetje vojnih let dvojno.

Delegacija je sprejela predlog odseka, naj se ozira v tem oziru učiteljstvo na drugo državno urašništvo, če bo njim všeto, bo itak tudi učiteljstvo tega deležno.

### Všetje službenih let.

Glede vštetja let se je delegacija postavila na principijelno stališče, naj se deluje na to, da bodo v pokojnino šeta vsa leta, ki jih je prizadeti fakteno odslužil od prvega nameščenja naprej.

Zaradi vojne prizadetim učnim osebam in učit. vojakom naj se v napredovanje vštejejo vsa leta od istega roka, ko bi naredil provizorični učitelj usposobljenostni izpit, ako bi bile normalne razmere, in če je dotičnik sedaj dovršil izpit pravocasnno. „Zaveza“ naj izpolnjuje posebno naredbo v tem smislu.

### Usposobljenostni izpit.

Delegacija je sprejela predlog tov. Lapajncja, da naj se usposobljenostni izpit črta iz no-

Ernest je bil rojen v Laškem trgu 12. jan. 1861. leta. Meščansko šolo je absolviriral v Celju, učiteljske pa v Mariboru. Leta 1880. je maturiral. Učiteljeval je v Dobovi, Sv. Bolfenku — glavni njegov dekrolog, kjer je deloval 16 let — in v Petrovčah. Bivši njegov sosed, ravnatelj A. Kosi iz Središča prav. Jako vesten in natančen v izpolnjevanju svojih stanovskih dolžnosti, ves vnet za napredek šolstva v obče, zlasti pa še zavoda, na katerem je deloval. Učiteljev ugled mu je bil vedno pri srcu in skušal ga je dvigniti, bolelo ga je, ako se je učiteljski stan zapostavljalo. — Pri sv. Bolfenku je našel precej zanimarjene razmere, a vse je spravljal v red. Za njegovega vodstva se je razširilo poslopje kakor tudi šola sama v trirazrednico. Skrbel je za nabavo učil, uredil šolski vrt in pridobil vinograd. Pri Sv. Bolfenku je bil več let upravitelj državnih vinogradniških nasadov. Kot tak je moral, hočeš — nočeš, pogostiti vinogradniške večake, slovenske in nemške narodnosti, ki so prihajali ogledovat, oziroma nadzorovat trsniske nasade. Znano pa je tudi učiteljstvu,

da je bila Slančeva gostoljubnost uprav kavalirska.

Predsedoval je tudi več let bolfanskega cerkveno-konkurenčnemu odboru. Takratni bojeviti, z vednimi tožbami preobloženi župnik je dostikrat moral občutiti Slančevo trdo, a pravično pest.

Marljivo se je Slanec udeleževal učiteljskih zborovanj. Debate, ki so se sukcesivno izcimile iz raznih predavanj, so bile, kadar je posegel Slanec vmes, vedno jako zanimive. Ker je bil vročkrven, je prišlo večkrat do ostrih polemik, nikdar osebnih, vedno stvarnih. In to je podžigalo tudi druge zborovalce. Pri razhodu pa smo si vedno podali prijateljski roko, zatrujoč drug drugemu, da je bilo zanimivo in veselo! Res pa je, da je prišel vsled svojega temperamenta z marsikom v konflikt, ki pa ni nikomur škodil. Tov. Kosi pravi: Imel je vobče najboljše namene, a ker je bil zelo razburljivo narave, in zelo nagel v svojem dejanju, se mu ni vselej vse tako posrečilo, kakor si je to sam želel. To mu je čisto zagrenilo delovanje.

Slanec je bil tudi večletni predsednik ormoškega učiteljskega društva in zastopnik

učiteljstva v okrajnem šolskem svetu. V svojem poročilu na učiteljske društvo z dne 1. decembra 1904 pravi: Stališče, koje imam v okr. šol. svetu utegne biti vsin znano. — S člani okraj. šol. sveta se več ali manj dobro pogajam. Ako se pojavijo tupatam divergence med nami in sem primoram v obrambo naše stanovske časti in našega ugleda porabiti kako hujše razstrelivo, navadno večina okraj. šol. sveta ni proti meni. Imel pa je Slanec tudi zmožnosti za to mesto: temeljito poznanje šolskih postav in „Schlagfertigkeit“! In to je dičilo njega v polni meri ter ga tudi usposobljalo kot izvrstnega zastopnika interesov slovenskega učiteljstva pri „Lehrerbundu“ v Gradcu.

»Dejstvo je,« pravi tov. J. Rajšp, »da je bil Slanec zaslužen in vpliven odbornik štaj. »Lehrerbunda« posebno zato, ker je bil vsebni prijatelj zelo vplivnega nemškega učitelja — poslanca Otterja. Osebnost varstvo ž njim in Slančev življenju in neustrašen nastop ter dobro obvladanje nemškega jezika, so bile činjenice, da je v »Lehrerbundu« zastopal najuspešnejše interese štaj. slovenskega učiteljstva. —

Slednja okoliščina je bila nekaterim povod, da so dvomili o njegovem narodnem mišljenju, vendar jim nedostaja za to nepobitnih dokazov. Slanec je bil kremenit značaj, poštenjak v besedi in dejanju, odločno narodno-naprednega mišljenja, kar je nazadnje pokazal še tudi v Petrovčah n. pr. v kraj. šol. svetu. — Na hud odpor je nalletel med prvaki učiteljstva celjskega okraja, in tako je prišlo, da ni bil več voljen kot odbornik »Zveze«, torej tudi ne »Lehrerbunda«. Ta nezaupnica ga je pekla, kakor mi je to sam zatrjeval.

Da končam: Slanec kot učitelj v šoli, v svojem delovanju izven nje, kot kolega, kot društvenik in predsednik ormoškega učiteljskega društva, kot zastopnik ormoškega učiteljstva v okrajnem šolskem svetu, kot odbornik Zveze slovenskega učiteljstva pri »Lehrerbundu« v Gradcu je bil vsepovsod na svojem mestu in dal nam Bog še več tako vztrajno in uspešno delavnih tovarišev. Slava njegovemu spominu!

Šijanec Ludovik.